

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr. Tomáše Kocourka a JUDr. Tomáše Rychlého v právní věci žalobkyně: **M. L.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2021, č. j. 45 Az 2/2021 – 21,

t a k t o :

- I. Návrh žalobkyně na ustanovení zástupce a tlumočníka pro řízení o kasační stížnosti **se z a m í t á .**
- II. Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2021, č. j. 45 Az 2/2021 – 21, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Praze (dále jen „krajský soud“) se žalobkyně domáhá přezkoumání rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 12. 2020, č. j. OAM-609/ZA-ZA11-VL11-2020, jímž žalovaný zamítl její žádost o udělení mezinárodní ochrany. Žalobkyně v žalobě požádala o ustanovení advokáta a tlumočníka, neboť neumí dobře česky a nezná české zákony.

[2] Krajský soud žalobkyni usnesením vyzval, aby mu ve lhůtě 5 dnů zaslala vyplněný formulář „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“ s poučením, že neodešle-li soudu ve stanovené lhůtě vyplněné potvrzení, soud žádost o ustanovení zástupce zamítne. Žalobkyně na tuto výzvu reagovala tak, že téměř všechny kolonky uvedené ve formuláři proškrtla. Pouze k jiným okolnostem, které by mohly mít vliv na posouzení žádosti, uvedla „*covid 19*“. Jelikož krajskému soudu nebylo zřejmé, jakým způsobem žalobkyně hradí náklady na nájemné a další běžné potřeby, když nepobývá v pobytovém středisku ale na soukromé adrese, vyzval ji usnesením, aby mu znovu objasnila a doložila svoji aktuální majetkovou situaci a poučil ji, že příložený formulář je třeba pravdivě vyplnit tak, aby úplně postihoval její majetkovou situaci s tím, že nebude-li posouzení pro neúplnost nebo nevěrohodnost uvedených tvrzení možné, soud žádost o ustanovení zástupce zamítne.

[3] Žalobkyně i na druhou výzvu reagovala tím, že většinu kolonek uvedených ve formuláři proškrtla. V bodě 13 zaškrtnula pouze pole deklarující práci na hlavní pracovní poměr, v souvislosti s pracovním zařazením v bodě 15 uvedla „[i]sčē. Nivīš“ a v části určené pro potvrzení zaměstnavatele vepsala do řádku pro označení příslušného kalendářního čtvrtletí číslici 13 000 a do řádku určeného pro údaj o výši průměrného měsíčního čistého výdělku za příslušné kalendářní čtvrtletí částku 15 000 Kč. Posledním údajem bylo tvrzení „[s]yn, posila“ v bodě 35 určeném pro uvedení daňových a pojistných výdajů.

[4] Krajský soud napadeným usnesením žádost žalobkyně o ustanovení zástupce zamítl s tím, že tvrzení uvedená ve vyplněném formuláři jsou zjevně neúplná a nevěrohodná, což vylučuje, aby žádosti vyhověl.

II. Kasační stížnost

[5] Proti tomuto usnesení podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). V kasační stížnosti uvedla, že nepracuje, nemůže najít práci, bydlí na soukromé adrese a již utratila všechny peníze. Požádala rovněž o ustanovení advokáta a tlumočníka a navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc krajskému soudu vrátil k novému projednání.

[6] Nejvyšší správní soud se nejdříve zabýval stěžovatelčíným návrhem na ustanovení zástupce. Podle § 35 odst. 10 věty první s. ř. s. „[n]avrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.“ Z citovaného ustanovení vyplývá, že účastníkovi lze ustanovit zástupce pouze tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1) účastník splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a 2) zastoupení je nezbytné k ochraně jeho práv.

[7] Stěžovatelka podala kasační stížnost proti usnesení, kterým krajský soud nevyhověl jejímu návrhu na ustanovení zástupce. Kasační stížností tedy napadá procesní rozhodnutí krajského soudu, kterým se řízení nekončí. V takovém případě Nejvyšší správní soud nevyžaduje povinné zastoupení advokátem (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, č. 3271/2015 Sb. NSS). Nejvyšší

správní soud proto hodnotil, zda v předložené věci existují jiné okolnosti, pro které by bylo ustanovení zástupce pro ochranu stěžovatelčiných práv nezbytné. Takové okolnosti přitom neshledal, neboť po prostudování soudního spisu dospěl k závěru, že kasační stížnosti lze i bez nutnosti jejího dalšího doplnění vyhovět, a to pro vady řízení před krajským soudem. Návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti proto zamítl.

[8] Ze stejného důvodu pak zamítl i návrh na ustanovení tlumočníka, neboť v řízení není třeba provádět dokazování, a to ani za účelem ustanovení zástupce, stěžovatelka tedy nemusí splnit žádnou procesní povinnost, která by vyžadovala překlad případných soudních výzev. Nejvyšší správní soud nezjistil ani žádný jiný důvod, pro který by bylo v předložené věci potřeba nařídít jednání, a proto shledal, že o kasační stížnosti lze v souladu s § 109 odst. 2 rozhodnout bez jednání. Tlumočníka proto není v tomto řízení potřeba (k tomu srov. výklad v odstavci 11).

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[9] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v intencích § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. a zjistil přitom, že řízení před krajským soudem je zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, v tomto případě o nezbytnosti ustanovit stěžovatelce pro řízení před krajským soudem zástupce. Kasační stížnost je proto důvodná.

[10] Ze soudního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka v žalobě požádala krajský soud nejen o ustanovení zástupce, ale i o ustanovení tlumočníka s odůvodněním, že nemluví dobře česky.

[11] Podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), které se v souladu s § 64 s. ř. s. pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně použije, platí, že „[ú]častníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle § 18 odst. 2 o. s. ř. „[ú]častníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.“ Pro ustanovení tlumočníka tak musí být současně splněny dvě podmínky: 1) mateřským jazykem účastníka není český jazyk a 2) potřeba tlumočníka vyjde v řízení najevo.

[12] Skutečnost, že stěžovatelka špatně mluví česky, bez dalšího ještě neznamená, že česky v dostačující míře rovněž nerozumí. Proto z takto odůvodněné žádosti nelze vyvozovat potřebu ustanovit stěžovatelce tlumočníka již pro písemný styk se soudem. Vyzývá-li ji však soud ke splnění procesní povinnosti, pak by tato skutečnost měla být předním hlediskem, kterým soud její další podání hodnotí.

[13] Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 21. 4. 2005, č. j. 2 Azs 52/2005 – 47 upozornil, že nelze rozlišovat mezi ústně učiněnými úkony soudu a mezi těmi písemnými, neboť výzvy mají pro uplatnění práv účastníka stejný význam jako přímá sdělení či výzvy soudu učiněné při jednání. Nevyhoví-li jim totiž účastník, může velmi významně svoji procesní pozici oslabit. Nejvyšší správní soud proto konstatoval, že neovládá-li účastník

český jazyk srovnatelně dobře jako svoji mateřštinu, poruší soud jeho právo zaručené v § 18 o. s. ř., jestliže mu obsah písemné výzvy nesdělí také v jeho mateřštině nebo jazyce, kterému rozumí v zásadě srovnatelně dobře jako své mateřštině. Aby k porušení práva na tlumočníka v řízení před krajským soudem nedošlo, „*postačí, pokud jej soud nejpozději spolu s prvním úkonem učiněným poté, co u účastníka potřeba tlumočníka vyjde najevo, v jeho mateřském jazyce nebo jiném jazyce, kterému účastník rozumí v zásadě srovnatelně dobře jako své mateřštině, vyrozumí o tom, že soud zasílá písemnosti účastníkům v češtině a že pokud účastník není schopen jim porozumět nebo není schopen si rychle zajistit jejich překlad, je třeba, aby se ihned po doručení písemnosti obrátil na soud, který zajistí, že účastníkovi bude obsah soudní písemnosti sdělen v jeho mateřském jazyce nebo jiném jazyce, kterému rozumí v zásadě srovnatelně dobře jako své mateřštině; soud pak samozřejmě musí sdělení obsahu písemnosti v tomto jazyce na žádost účastníka také skutečně zajistit, a to tak rychle, aby účastník poté mohl na písemnost soudu adekvátně reagovat.*“

[14] Krajský soud proto měl z obsahu dalších podání, kterými stěžovatelka na jeho výzvy reagovala, pečlivě zkoumat, zda nedostatky jednotlivých reakcí nejsou způsobeny právě tím, že stěžovatelka výzvě a jejímu významu pro další řízení dostatečně neporozuměla. Nejvyšší správní soud má přitom za to, že celkový písemný projev spolu s žádostí o ustanovení tlumočníka k takovému závěru jednoznačně vedl.

[15] Stěžovatelka na první výzvu reagovala tak, že až na jedinou výjimku všechny kolonky určené pro vyplnění údajů o majetkových poměrech proškrtala, a to i přesto, že to z hlediska typu vyžadované informace učinit nelze (např. v bodě 16 reagovala proškrtnutím na požadavek, aby uvedla, z jakých důvodů není zaměstnaná, přestože ve formuláři žádné zaměstnání neuvedla). Hned v úvodu naopak nezaškrtnula údaj o osobním stavu, ačkoli k tomu formulář výslovně vybízí. To sice v reakci na druhou výzvu napravila a uvedla, že je vdaná, nicméně i z dalších vyplněných údajů je zřejmé, že výzvě soudu přesně nerozumí. V bodě 15. *Pracovní zařazení* uvedla „[i]šce. Niviš.“, což je zjevně údaj uvedený v jiném než českém jazyce. Sama také vyplnila tu část, kterou pro účely posouzení žádosti o ustanovení zástupce, stvrzuje zaměstnavatel, přičemž kalendářní čtvrtletí označila číslicí 13 000 a průměrný měsíční příjem, kterého má v tomto čtvrtletí dosahovat částkou 15 000 Kč. Takto nesrozumitelné údaje spolu s předchozí žádostí o ustanovení tlumočníka vedou Nejvyšší správní soud k závěru, že stěžovatelka potřebuje v řízení před krajským soudem tlumočníka a tedy, že tato potřeba vyšla v řízení před tímto soudem najevo. Krajský soud proto pochybil, pokud stěžovatelčinu žádost o ustanovení zástupce zamítl, aniž by ji předtím v její mateřštině či v jiném jazyce, kterému stěžovatelka rozumí srovnatelně dobře jako své mateřštině, vyrozuměl o tom, že nerozumí-li písemnostem zasílaným v českém jazyce a není-li schopna zajistit si rychle jejich překlad, musí se obrátit na soud, který překlad písemností zajistí.

[16] Jelikož krajský soud stěžovatelce neustanovil tlumočníka, ačkoli tato potřeba vyšla v řízení najevo, nepostupoval v souladu s § 18 o. s. ř. To pak ve svém důsledku znamená, že krajský soud dospěl k nesprávnému závěru, že žádosti o ustanovení zástupce nelze vyhovět, jestliže stěžovatelka nesplnila svoji povinnost věrohodně a úplně objasnit a doložit své majetkové poměry, neboť o této povinnosti nebyla krajským soudem řádně poučena.

[17] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto usnesení krajského soudu v souladu s § 110 odst. 1 zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

[18] Krajský soud je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.) a rozhodne také o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 3. června 2021

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu